

ВГО «Національний екологічний центр України»

Створимо національний природний парк «Подесіння»!

Щасливий я, що народився на твоєму березі,
що пив у незабутні роки твою м'яку, веселу, сиву воду,
ходив босий по твоїх казкових висипах,
слухав рибальських розмов на твоїх човнах
і казання старих про давнину,
що лічив у тобі зорі на перекинутому небі...

О.Довженко, «Зачарована Десна»

Цей буклет створений для надання інформації про національні природні парки, мету їх створення та значення цього для місцевих громад. Він буде корисним для всіх місцевих громад, що проживають вздовж заплави р. Десна. Саме тут, вздовж всієї Десни – єдиної рівнинної річки України, що збереглася у природному стані, планується створення національного природного парку «Подесіння».

Найбільш відомою категорією природно-заповідного фонду є «заповідник» - територія з багатим рослинним і тваринним світом, яка суворо охороняється. Та існують й інші категорії природно-заповідного фонду з іншим режимом охорони і використання, серед яких, зокрема, і **національні природні парки** (скорочено - НПП).

У 1872 р. був створений перший у світі національний парк - Йеллоустоунський у США, що з того часу став всесвітньовідомим. Зміст запровадження такої природоохоронної категорії об'єктів, як “національний парк” полягав у тому, що вперше була проголошена ідея охорони унікальної ділянки дикої природи від розграбовування її багатств, збереження її як здобутку всієї нації.

У 1993-1994 роках у Канаді провели опитування з приводу того, якими є символи цієї держави. Національні парки виявилися на третьому місці після прапору і гімну цієї країни.

Що таке природно-заповідний фонд та які бувають його категорії?

Перш ніж розглянути, що таке національний природний парк, зупинимось на понятті природно-заповідного фонду та на категоріях його територій.

Природно-заповідний фонд України (скорочено ПЗФ) - це ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність. Території ПЗФ створюють для збереження природної різноманітності ландшафтів, тваринного і рослинного світу, підтримання екологічної рівноваги навколишнього природного середовища.

Природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони і використання.

Основний законодавчий акт, що регулює відносини, пов'язані з ПЗФ, є Закон України “Про природно-заповідний фонд України”.

Згідно статті 3 цього Закону існують різні категорії територій та об'єктів природно-заповідного фонду:

- природні території та об'єкти - природні заповідники, біосферні заповідники, **національні природні парки**, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища;
- штучно створені об'єкти - ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Національні природні парки можуть використовуватись у природоохоронних, наукових, освітніх, виховних, оздоровчих, рекреаційних та інших цілях.

Що таке національні природні парки?

Національні природні парки (НПП) - особлива категорія природоохоронних об'єктів, що являють собою досить великі території, де охорона природи поєднується з відпочинком людей у природній, малозміненій обстановці без руйнування природного середовища. Мова йде про пішохідний туризм, відвідування історичних пам'яток, фотографування, спостереження за птахами тощо. Водні об'єкти створюють можливості для водних прогулянок (сплави), купання, любительського рибальства.

Важливими функціями НПП є виховання дбайливого ставлення до природи, здійснення еколого-просвітницької діяльності.

Територія НПП поділяється на декілька функціональних зон із різним режимом використання:

- **заповідна зона** - призначена для охорони цінних ландшафтів, екосистем, рідкісних видів рослин і тварин; до неї зазвичай включають існуючі території та об'єкти природно-заповідного фонду; заповідна зона закрита для відвідувачів НПП; будь-яка господарська діяльність на території заповідної зони заборонена;
- **зона регульованої рекреації** - в її межах проводяться короткостроковий відпочинок населення, огляд особливо мальовничих і пам'ятних місць; тут прокладаються туристичні маршрути та екологічні стежки; до цієї зони зазвичай відноситься більша частина території НПП;
- **зона стаціонарної рекреації** - призначена для розміщення рекреаційних споруд та об'єктів обслуговування відвідувачів парку;
- **господарська зона** - у її межах знаходяться невеликі населені пункти, об'єкти комунального призначення парку, а також землі інших землевласників та землекористувачів, включені до складу НПП, на яких господарська діяльність здійснюється з додержанням загальних вимог щодо охорони навколишнього природного середовища.

На території зони регульованої рекреації, стаціонарної рекреації та господарської зони забороняється діяльність, яка призводить або може призвести до погіршення стану довкілля та зниження рекреаційної цінності території НПП.

Територія НПП складається із земель, що перебувають у постійному користуванні дирекції НПП та земель інших землекористувачів, що входять в парк без вилучення, лишаючись у користуванні того, кому вони належать. Серед земель інших землекористувачів можуть бути землі різних форм власності: державної, комунальної та приватної.

Навіщо створювати НПП?

Основні завдання НПП:

- збереження цінних природних та історико-культурних комплексів і об'єктів, зникаючих видів тварин та рослин;
- створення умов для організованого туризму та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів та об'єктів;
- проведення екологічної освітньо-виховної роботи;
- проведення наукових досліджень природних комплексів.

Чому саме Десна?

Всього у нашій країні створено 17 НПП і планується створення ще понад 30-ти нових, більшість яких розташовано у Карпатському регіоні.

В Київській області не існує жодного національного природного парку.

Десна – єдина велика рівнинна річка не лише Київщини, а й всієї України, що не була масштабно зарегульована (на ній не створено дамб, водосховищ, каналів і т.д.), тобто зі збереженою у природному стані заплавою. Завдяки збереженій заплаві, що забезпечує фільтрацію води, р. Десна є джерелом питної води для ряду великих міст України. Збережена у природному стані заплава без забудови берегів також сприяє підтриманню гідрологічного режиму, що попереджає значну шкоду від паводків внаслідок затоплення територій.

Ідея створення НПП на території заплави р. Десни з'явилися ще в середині 1980-х років, але досі є нереалізованою, що ставить під загрозу цілісність первинного ландшафту долини Десни.

Включення територій до НПП дозволяє вберегти їх від небажаного і невинуватого впливу, наприклад такого, як гідронамив територій та забудова прибережних захисних смуг річок і озер.

Створення НПП «Подесіння» зробить неможливою роздачу земель прибережних захисних смуг Десни, сінокосів і пасовищ під забудову.

При створенні національного природного парку, охорона природи деснянської заплави зможе бути поєднана з традиційними формами господарювання регіону, що не порушують природну рівновагу та цілісність первинного ландшафту долини Десни. Земельні паї, призначені для сінокошіння та випасу худоби можуть входити в НПП з правом вільного використання ділянки для сінокошу та випасу худоби.

Гідронамив, будівництво каналів та котеджів у с. Соболівка на березі Десни, 2008 р.

Гідронамив під будівництво на березі Десни у с. Зазим'я, 2005 р.

Створення НПП «Подесіння» передбачається на території всієї заплави р. Десна у межах Київської та Чернігівської областей.

Указом Президента України «Про розширення мережі та територій національних природних парків та інших природно-заповідних об'єктів» №1129/2008 від 1 грудня 2008 року розпочата робота по створенню НПП «Подесіння».

Назва майбутнього НПП обрана не випадково, адже «Подесінням» здавна називають весь край, що простягається вздовж Десни.

За прогнозами вчених, у найближчому майбутньому, населення планети неминуче зіткнеться з проблемою забезпечення людства питною водою. Передбачається, що з цією проблемою зіткнуться всі без виключення країни. Тому варто наголосити, що річка Десна є джерелом питної води, яку використовують такі великі міста, як Київ, Чернігів, Новгород-Сіверський, Короп, та навколишні населені пункти Київської і Чернігівської областей. Таким чином, від збереження природного стану річки Десни (у чому найважливішу функцію відіграє саме заплава цієї річки) залежить водопостачання в оселях мільйонів громадян України, а отже, їх здоров'я.

Слід також зазначити, що річка Десна є визнаною «меккою» водного туризму та постійним місцем організації активних відпочинкових подорожей.

Якщо не створити цей НПП сьогодні, завтра може обернутися для місцевих жителів спогляданням височезних бетонних парканів, що позбавляють доступу до Десни та зроблять відпочинок на березі неможливим. Таку ситуацію можна буде порівняти лише із життям у резерваціях.

Пам'ятайте – ми не отримали нашу землю у спадок від наших батьків,
ми взяли її в борг у наших дітей!

Створимо національний природний парк «Подесіння»!

Фото: Юрій Євдоким, Олександр Василюк. Макет: територія Коломиїцев

Контакти:

Відділ біоресурсів та природно-заповідного фонду
Державного управління охорони навколишнього
природного середовища в Київській області

тел. (044) 235-10-62,
235-23-22
gorodaukr@gmail.com

Всеукраїнська громадська організація
«Національний екологічний центр України»

тел. (044) 238-62-60,
(097) 100-04-73
vasyliuk@gmail.com
www.necu.org.ua

Сайт «Природа України», розділ "Подесіння"

www.pryroda.in.ua/podesinnya